

Боева Ю.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
університет»

Аналіз стилістичних прийомів взаємодії синтаксичних структур у контексті на матеріалі англомовних поетичних текстів ХХ ст.

До стилістичних прийомів взаємодії синтаксичних структур у контексті ми відносимо паралелізм та хіазм (зворотній паралелізм). Як свідчить аналіз фактичного матеріалу, експресивність прийомів паралелізму та хіазму високо оцінюється англомовними поетами ХХ ст., і займає помітне місце серед інших стилістичних засобів і прийомів. Саме тому автори досить часто будують розповідь засобом паралельного розташування частин вірша, адже цей стилістичний прийом дозволяє розкрити прагматичний потенціал першого речення в синтаксичній конструкції. Нерідко, таким чином, саме друге речення, побудоване за принципом паралелізму, допомагає нам глибше зрозуміти перше і побачити додатковий смисл всього вислову.

Інколи лише одна синтаксична конструкція слугує «каркасом», на який «навішуються» різні лексеми для створення вірша. Наприклад, один зі своїх віршів Стіві Сміт майже повністю будує лише за однією конструкцією:

For God a spoken word / For me a sword

For God a hymn of praise / For me eternal days

For God an explanation / For me salvation (Conviction) (I).

Фрази ніби відбиваються рикошетом одна від одної, у ліричного героя на кожному фразу знаходиться протиставлення цінностей своїх і Бога. Усі ці фрази ліричного героя розкривають внутрішній стан і свідчать про філософічність героя, адже вірш має назву *Conviction (Зізнання)*. Отже, герой зізнається нам, а може і самому собі в тому, що він протиставляє себе Богу, проте це протиставлення носить скоріше констатуючий характер, вирази, котрими

виражається протиставлення не є стилістично маркованими і не додають оцінкових конотацій.

У іншому вірші, прагнучи розкрити поняття *happiness* (щастя), Стіві Сміт використовує різні паралельними конструкції:

Happiness is silent, or speaks equivocally for friends.

Grief is explicit and her song never ends.

Happiness is like England, and will not state a case,

Grief, like guilt, rushes in and talks apace (Happiness). У протиставленнях, побудованих на паралельній конструкції особливо яскраво й експресивно вдається авторці розкрити безперечні переваги щастя, відтіняючи їх негативними проявами горя.

Серед паралельних конструкцій, котрі виражають порівняння та ті, що виражають протиставлення, перевага надається останнім. Прагматичний потенціал цих паралельних конструкцій доцільно розглянути на прикладі вірша Е. Дженнінгз „A Chorus” : *With the old who envy you / And the young who want to win*. Авторка використовує повний паралелізм. Протиставляючи старість, котра задрить, молоді, котра хоче перемогти, розкривається семантичне значення лексеми *chorus* і ліричний герой ніби обмежується з обох боків протилежними, але однаково сильними „голосами”.

Паралельні конструкції, побудовані на протиставленні, допомагають розкрити сутність проблеми, подати різні точки зору, показати одне і те ж явище з декількох сторін. У вірші „One Flesh” Е. Дженнінгз так описує багаторічне подружжя:

Lying apart now, each in a separate bed,

He with a book, keeping the light on late,

She like a girl dreaming of childhood.

Дивно знаходити рядки, котрі протиставляють героїв, адже вірш має назву *One Flesh*. Якщо і він і вона зайняті своєю справою і думають про різні речі (на окремих ліжках; він читає – вона мріє) виникає запитання – а чому ж вони все ж таки разом? Відповідь на нього знаходимо в цих же рядках –

очевидно героїв єднає звичка, котра є сильнішою за почуття. За зовнішнім протиставленням читач простежить єднання героїв, адже кожен із них хоча і зайнятий своєю справою, проте не заважає іншому і не дратується. Герої призвичаїлися один до одного і становлять одне ціле. Підсумовуючи сказане Е. Дженнінгз так описує стан подружжя *strangely apart, yet strangely close together*. Знову використовуючи паралельні конструкції протиставлення авторка вказує на суперечливий стан героїв – порізно, хоча і разом. У фразу авторка вкладає і своє особисте ставлення – дивування, про що свідчить повторення лексеми *strangely*.

Паралельні конструкції допомагають авторові створити антитезові образи, котрі сприяють збагаченню експресивності тексту і розкривають бачення світу автором: *Nights of storm, days of mist* (Edward Thomas, *The New House*); *from an undisclosed beginning / spiraling to an unmapped end* (Jon Stallworthy, *The Almond Tree*).

Як і паралельні конструкції, хіазм організує висловлення ритмічно.

Основна стилістична функція хіазму – надати нового значення змісту висловлення, зафіксувавши увагу адресата на повідомленні, таким чином виділивши його: *The almond tree / was beautiful in labour. /... / In labour the tree was becoming itself* (Jon Stallworthy, *The Almond Tree*). Основна думка першої частини висловлення – дерево в роботі, що є досить нетиповим, оскільки з роботою асоціюються зазвичай живі істоти. Проте, за допомогою хіазму автор надає нового смислу повідомленню, додаючи, що в роботі дерево ставало собою, тобто що саме для цього дерева робота є типовим станом. Розкриттю прагматичного потенціалу усієї конструкції допомагає і лексема *beautiful*, котра стає виразником емпатичного ставлення героя до дерева і має сугестивний вплив на читача. У цьому ж вірші знаходимо ще один приклад хіазму, котрий досягається раптовою зміною активного стану на пасивний і навпаки: *Others would come / altered to land or find the land / altered* (Jon Stallworthy, *The Almond Tree*). У цьому уривку особливого значення набуває слово *altered* – використання його в активному та в пасивному станах виражає думку автора

про змінність світу, причому намагається представити цю змінність „об’єктивною”, показуючи явище з різних боків.

Зворотне розташування паралельних конструкцій може залучати і лексичні зміни, тоді ми маємо справу із хізматичним повторенням, котре надає висловленню епіграматичного характеру, наприклад:

Sleeping beside you I dreamt I woke beside you;

Waking beside you I thought I was dreaming (Brian Patten, *The innocence of any flesh sleeping*). У цьому вірші за допомогою хізму автор переплітає реальність і фантазії героя, котрий не може визначити, в котрому із станів він зараз перебуває. Далі у цьому ж вірші знову ми знаходимо „переплітання думки”: *Waking beside her I am dreaming. / Dreaming of such wakings / I am all lover’s senses woken*. Як бачимо, експресивності висловленню в обох випадках надає поряд із синтаксичним, лексичний хізм. Такі слова як *dream, sleep, wake* є пов’язаними семантично (пор. укр. – мріяти, спати, прокидатися), тож перестановка і переосмислення їх додає інтимності, душевності і ліричності поезії.

Стилістичний засіб хізму ефективний тому, що допомагає поставити наголос на другу частину висловлення, котра є протилежною за структурою. Це вдається завдяки раптовій зміні у структурі, котра своєю неочікуваністю лінгвістично вимагає невеличкої паузи перед собою. *These flowery waters and these watery flowers* (Robert Lee Frost, *Spring Pools*). Таке розташування у зворотній послідовності синтаксичних елементів приводить до переосмислення змісту висловлення. Вірш має назву *Spring Pools*. В уяві читачів відразу постає два образи – квіти (від *Spring*) і вода (від *Pools*). У рядках автор розкриває взаємозв’язок між образами, використовуючи індивідуально-авторські означення *flowery waters, watery flowers*. Зворотність структури виражає внутрішню взаємозалежність і взаємозумовленість двох понять і навіює думку читачеві про те, що життя (квіти) – це вода, а вода – це життя.

Отже, паралельні конструкції є дуже виразним засобом експресивного синтаксису і допомагають авторів точніше і глибше розкрити свою думку.

Паралельні конструкції настільки гармонійно вписуються у мову поезії, що складають її невід'ємну частину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арнольд И. В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сб. статей. – С.-Пб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1999. – С. 314-317.
2. Виноградов В.В. Исследования по поэтике и стилистике: Сб. статей. – Л.: Наука, 1972. – 226 с.
3. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка. – Stylistics: Учебное пособие для студентов институтов и факультетов иностранных языков. – М.: Высшая школа, 1981. – 334 с.
4. Жирмунский В.М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика. – Л.: Наука, 1977. – 406 с.